

egressus a Domino interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum. Item infra cap. XXVI, 10, tantum numerantur 250, qui combusti sunt; ergo Core non perit igne.

Obj. II. Quando Dathan et Abiron dicuntur a terra absorpti, nulla fit mentio de Core, nec Moyses jussit turbam ab ejus tabernaculo recedere. Vide γ . 25, 27, etc. Item psal. CV, 17, tantum dicitur: *Aperta est terra et deglutivit Dathan, et operuit super congregationem Abiron.*

R. Disting. assumpt. Nulla fit mentio de Core in textu LXX, chaldaico et hebraico; nego assumpt., nam γ . 27 habet hebraicus: *Et discesserunt a tabernaculo Corach, Dathan et Abiram e circuitu.* Eodem modo legunt LXX et chaldaicus. Nulla fit mentio de Core in nostra Vulgata; subdistinguo: nulla fit mentio γ . 24, et infra, cap. XXVI, 10; nego: nulla fit mentio γ . 25, 27 et seq., transeat: sed hoc non erat necessarium, quia non solet Scriptura semper eadem repetere. Idem dicendum est de psalmo citato.

Filii autem Core non fuerunt absorpti cum patre suo, ut patet ex dictis prob. III. Imo certum est quod filii Core postea sancti habiti sint inter levitas, psalmosque plures aut composuerint, aut decantant; ut patet ex titulo psal. XLI, XLIII, XLIV, etc., qui omnes filiis Core inscribuntur, et ex lib. I Paralip. XXVI, 1. Et ideo forsitan, atque etiam ob honorem Samuelis, qui fuit de filiis Core. Noluit David nomen Core, patris ipsorum, suo psalmo inserere.

P. an illi, qui a terra hic sunt devorati, descenderint vivi in infernum.

R. Probabilius est quod non pervenerint vivi usque ad infernum; sed quod in via, vel ab igne e terra erumpente, vel clausa terra, suffocati fuerint.

Prob. I. Quia universalis lex est, Heb. IX, 27: *Statutum est hominibus semel mori, a qua lege nemo eximendus est, nisi aliquid cogat; ergo et hi mortui sunt.*

Prob. II. Quia alias non resurgerent in die judicii: nam ex nunc ipsorum corpora forent immortalia in inferno; ut dicit A Lapide.

Prob. III. Quia Moyses dicit γ . 29: *Si consueta hominum morte interierint: quasi diceret: hi non morte consueta, sed nova interibunt; ergo, etc.*

Dices, versu 35 dicitur: *Descenderuntque vivi in infernum; ergo non sunt mortui in via.*

R. Neg. conseq., nam γ descenderunt non accipitur complete, sed inchoate: siquidem Moyses γ . 30 dicit populo: *Sin autem... descenderint viventes in infernum, scielis quod blasphemaverint Dominum.* Atqui tamen populus non potuit videre, aut scire an pervenerint vivi ad infernum, sed tantum quod vivi incoeperint descendere; ergo, etc.

Porro an omnes damnati sint, res potest esse dubia. Ita quidem censent S. Hieron., Epiphanius, Beda, et interpretes communiter contra Abulensem: sed bene censet Abulensis quod in via potuerint conteri et salvari: quod si factum sit, per infernum intelligi

debent viscera, seu inferiores partes terrae, prout illa vox in quibusdam locis accipi solet.

CAP. XVII, XVIII.

Accipit Moyses duodecim virgas seu scipiones a duodecim principibus tribuum: quibus coram Domino in tabernaculo positis, floret et germinat sola virga Aaronis, eoque miraculo et indicio, Aaroni sacerdotium divinitus consignatur et confirmatur. Levitis loco sortis hereditariae, assignantur decimae.

QUESTIO PRIMA.—QUALE NOMEN FUERIT INSCRIPTUM VIRGIS PRINCIPUM, ET QUALIS FUERIT VIRGA AARONIS.

Quaquam contentio, quae erat inter familias leviticis circa jus sacerdotii, jam finita esset per interitum Core et assecularum ejus: ut tamen omnis ulterioris dissensionis et murmuris tolleretur occasio, Deus mandat Moysi.

Cap. XVII, 2: *Loquere ad filios Israel, et accipe ab eis virgas singulas per cognationes.* Cognatio hic pro tribu sumitur: non enim tot sunt assumptae virgae, quot erant cognationes, sed quot tribus, id est, praeter tribum Levi, duodecim.

Patet hoc, quia in textu additur: *A cunctis principibus tribuum* (qui videlicet toti tribui praerant, ut cap. I Q. 2 dictum est) *virgas duodecim.* Amplius hoc declarat textus hebraicus, ubi loco cognationis intelligimus et legimus *domum patris*; domus autem patris est ejusque patris, seu patriarchae tribus, tanquam domus ab illo propagata.

Et uniuscujusque nomen superscribes virgae suae. Estius putat singulis virgis inscripta fuisse tribuum nomina. Marius existimat quod praeter tribuum nomina, etiam singulae familiae illius tribus, nomen suae familiae inscripserint, ut Deus declararet se huic, non isti cognationi sacerdotium deferre, si virga illo loco, ubi nomen istius cognationis scriptum erat, germinaret.

Sed rectius Jansenius et A Lapide censent γ uniuscujusque referri debere non ad tribum, sed ad principem in qualibet tribu: ad illos enim, tanquam ad primogenitos totius tribus, maxime videri poterat spectare sacerdotium.

Duo auctores illi suam opinionem conantur probare ex textu hebraico; asserunt enim ibidem haberi: *Quisque, scilicet princeps, scribat nomen suum super virgam suam.* Et versio Pagnini habet, *Nomen ejus scribes.*

Haec opinio etiam probari potest. 1. Quia si tantum nomen tribus inscriptum fuisset, adhuc incertum mansisset, cui familiae illius tribus sacerdotium competiisset. 2. Quia in virga Aaron non fuit inscriptum nomen Levi, nec alicujus familiae leviticae, sed solius Aaron; ergo similiter dicendum videtur de aliis.

γ . 5: *Nomen autem Aaron erit in tribu Levi.* In hebraico habetur: *Et nomen Aaron scribes super virga Levi.* Et ita etiam habent LXX. Unde quod haec virga Aaron, quae floruit, non fuerit virga Moysis, tot miraculorum operatrix,

Prob. I. Quia hic vocatur virga Levi, non Moysis.

Prob. II. Quia si fuisset virga Moysis, non habuissent principes virgas æquales: nam Aaron habuisset virgam prodigiosam, quae quasi solita erat miracula facere, adeoque jure merito principes habuissent Moysen et Aaronem, ejusque virgam suspectos, cum ipsi tantum haberent communem baculum seu scipionem.

γ . 6: *Fueruntque virgae duodecim absque virga Aaron.* Eugubinus et alii arbitrantur locum hunc minus recte translatum: putant enim ipsi non 15 hic, sed tantum 12 fuisse virgas, sicuti tantum 12 numerantur tribus. Verumtamen quod fuerint virgae 15, prout noster interpres transfert,

Prob. Quia γ . 2 dicitur: *Accipe a cunctis principibus tribuum virgas duodecim:* atqui fuerunt 12 tribus absque tribu Levi; ergo fuerunt virgae duodecim absque virga Aaron.

Dices: In hebraico habetur: *Fuerunt virgae duodecim, et virga Aaron in medio earum.* Eodem modo habent LXX et chaldaicus; ergo virga Aaron fuit inter illas 12, scilicet in medio; adeoque non erant 15 virgae.

R. Neg. conseq.; nam potuit esse decima tertia in medio virgarum 12: quinimo textus ita magis naturaliter intelligitur propter copulam et post numerum 12.

Postquam Moyses posuisset singulas virgas coram Domino in tabernaculo testimonii scilicet in sancto sanctorum coram ara,

γ . 8: *Sequenti die regressus, invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: et turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt.* In hebraico habetur: *Et ecce virga protulit germen, et floruit florem, et protulit amygdalas.* Triplex fuit miraculum, quod scilicet arida virga gemmas seu baccas protulerit, quod hæc statim sint conversae in flores, et hi in fructus.

Nunquam hanc virgam aut fructus ejus fuisse siccatos, existimat Abulensis; ut scilicet esset perpetuum istius miraculi memoriale, et continuatio.

QUESTIO II.—QUALES PROVENTUS TRIBUI LEVI FUERINT ASSIGNATI IN TERRA CHANAAN.

Quemadmodum observat S. P. Aug. in psal. LXVII, sors tribus Levi est non habere sortem inter fratres suos, quod ex eorum decimis sustentaretur. Unde

Cap. XVIII, 20: *Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum (scilicet hebraeorum fratrum vestrorum) nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos, scilicet hereditatis, in divisione terrae promissae, adeoque nec agros ad excolendum, nec vineas, etc.* Hinc Aug. in psal. LXXV ait: *Quia sacerdotibus templo servientibus terra divisa non est, oportebat ut duodecim tribubus dispertiretur omnis regio promissionis.* Possidebant tamen levitæ urbes 48, sed tantum ad habitandum, et suburbana earum ad alenda et pascenda sua pecora; ut patet infra ex cap. XXXV, et Josue XIV. Unde inepte Wiclef hinc probare conatus est quod

non liceat modo clericis ulla habere possessiones lex enim illa ceremonialis est et modo abolita.

Non videtur etiam hac lege vetitum levitis, quin possent vendere et emere domos et alia quae cultura non indigent; ut sunt agri pascuales non frumentarii: nam emptio erat apud Judæos quasi quædam locatio usque ad annum jubilæi. Et sic Jeremias sacerdos emit agrum patruelis sui, Jerem. XXXII, 9, et Barnabas levites vendidit agrum suum, Act. IV, 37.

Ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel: id est, quod ratione mei, et ministerii mei tibi obveniet, ut, v. g., victimæ, sacrificia et oblationes, illa tibi cedent loco hereditatis, et abunde sufficient.

Contigit autem hæc levitarum exhereditatio ex Dei beneplacito, qui hac ratione ministros suos multo reddidit opulentiores. Fecit hoc etiam Deus, ut levitæ cura lucrandi victus expediti, se totos ad tabernaculi ministerium, et rerum divinarum curam possent impendere, et sacerdotes in aliarum tribuum salutem acrius incumbere.

γ . 21: *Filiis autem Levi dedi omnes decimas.* Namine filiorum Levi non comprehenduntur hic sacerdotes, sed soli levitæ. Hucusque sacerdotibus, tanquam stipendium sui ministerii, dederat Deus victimas, primitias, aliasque oblationes votivas et spontaneas: hic vero levitis, iisque solis assignat decimas, non autem sacerdotibus, ut vult Ribera lib. III de Templo, cap. 2: siquidem levitæ ex illis decimis rursus dabant decimas sacerdotibus, ut præcipitur γ . 26.

Atque hinc colligi potest quam appli fuerint levitarum, et imprimis sacerdotum proventus annui. Si enim consideremus levitas vix quadragesimam partem populi judaici constituisse, ut colligi potest supra ex cap. III et IV; tamen hic jubentur levitæ accipere decimas ab omnibus filiis Israel, id est, ex decem partibus omnium fructuum et proventuum annuorum totius terræ sanctæ una pars illi tribui debebatur, præter habitationem liberam, et pascua jumentis et pecudibus assignata, idque sine ullis impensis arandi, metendi, aut colendi hortos. Adeoque manifestum est levitas fuisse longe multo ditiores cæteris tribubus: nam decima parte data levitis, reliquæ novem partes tantum dividendæ erant 12 tribubus; atque adeo plus recipiebat tribus Levi sola, etsi multo minori constaret numero, quam ulla alia tribus licet numerosior.

Quod si vero jura sacerdotum spectentur, quæ enumerat Philo lib. de sacerdotum Honoribus, constabit non solum juxta legis judicium sacerdotes æquiparari honore, ac majestate regibus, ut loquitur Philo, sed etiam divitiis cuilibet aliarum tribuum opulentissimo præferri potuisse.

Nota quod cum eo tempore non essent nisi tres sacerdotes, saltem adultæ ætatis, puta Aaron, et duo filii ejus, levitæ vero, a 30 annis et supra, essent 8,500, ut patet ex cap. IV, tamen decimam partem omnium decimarum, quas accipiebant levitæ ab omnibus filiis Israel, debebant dare his sacerdotibus.

tibus: ergo tribus sacerdotibus dabatur centesima pars omnium fructuum, quos colligebant duodecim tribus. Successive autem crescente numero sacerdotum, crescebat etiam numerus reliquorum Israelitarum, ac proinde etiam copia proventuum annuorum, qui levitis pendebantur.

Adde quod cum gens illa esset populosissima, et alendis pecoribus valde dedita, sola primogenita hominum et jumentorum immensum contulerint pretium redemptionis.

Caput XIX, in quo præscribitur ritus parandæ aquæ lustrationis, nullam particularem continet difficultatem.

CAP. XX, XXI.

Moritur Maria, soror Moysis. Moyses ad aquam contradictionis cum Aarone Deum offendit, terræque promissæ ingressu uterque excluditur. Israelitæ cædunt Arad, regem Chanæeorum. In murmurantem populum serpentes igniti immittuntur, a quibus læsi sanantur per aspectum serpentis ænei. Hebræi pariter debellant Sehon, regem Amorrhæorum, et Og regem Basan.

QUESTIO PRIMA. — QUO ANNO PEREGRINATIONIS VENERINT IN DESERTUM SIN, UBI MORTUA EST MARIA, SOROR MOYSIS.

Cap. XX, 1: *Veneruntque filii Israel... in desertum Sin. Quod hoc desertum Sin aliud sit ab illo Sin, in quo plure cæpit manna, Exod. XVI, 1, monstratum est ibidem, Q. I.*

Venerunt autem Israelitæ in hoc desertum, ut hic additur, mense primo. Quamvis Moyses annum non determinet, dicendum nihilominus, intelligi annum 40 ab egressu Hebræorum de Ægypto: atque hæc est communis chronologorum et interpretum sententia, et imprimis Josephi lib. IV Antiq., cap. 4, ubi postquam egerat de legatione, quam ad regem Edom pro obtinendo transitu destinaverat Moyses, subjungit: *Eodem tempore sorori ejus Mariamne ultimus vitæ dies advenit, quadragesimo anno, ex quo Ægyptum reliquerat.* Hæc sententia

Prob. etiam ex eo quod hic 7. 22 dicantur Israelitæ ex hac mansionem venisse in montem Hor, qui est in finibus terræ Edom, ibique mortuus est Aaron, ut patet ex 7. 25 et 26. Quod autem Aaron mortuus sit anno quadragesimo egressionis, mense quinto, die prima mensis, patet infra cap. XXXIII, 38: ergo verisimillimum est Hebræos in hanc mansionem venisse eodem anno quadragesimo, mense scilicet primo, ut hic dicitur.

Hinc solerter advertit Abulensis quod Moyses proprie duntaxat describat gesta trium annorum in deserto, scilicet ea, quæ contigerunt anno primo, et paucis mensibus anni secundi egressionis ex Ægypto (quæ a cap. XII Exod. hucusque recensentur), item quæ contigerunt anno quadragesimo, sive ultimo.

Itaque, cum mensis hic non possit esse primus anni primi vel secundi egressionis ex Ægypto (de illis

enim jampridem egit in Exodo, Levitico, et Numeris hucusque), consequens est hunc mensem primum accipiendum esse de anno quadragesimo.

Cum igitur Moyses exhibuisset murmur illud ab exploratoribus concitatum cap. XIII, quod contigit in mansionem 15, et quæ ab illo cap. XIII, hucusque narrata sunt, anno secundo egressionis videantur contigisse, nunc subito in sua narratione historica transiit ab illa 15 mansionem ad 33, intermissis 17 intermediis, et simul silentio obvolutis gestis 37 annorum.

Ratio istius transitus assignari potest, vel quod nihil memorabile illis annis gestum fuerit, vel quod tantum scribere voluerit rectum iter in terram promissionis: nam ab illa 15 mansionem usque ad 32, quæ est in Asiongaber, semper potius retrocesserunt per varios anfractus itinerum, quam progressi sunt: ab isto autem loco recta iterum tendunt in Chanaan; ut videre licet in tabulis geographicis terræ promissæ.

Et mansit populus in Cades. Juxta S. Hieron. lib. de 42 Mansionibus, mansionem 33, Cades per antiphrasim dicitur sancta, quia minime sancta, eo quod Moyses et Aaron ibi offenderint Dominum.

Mortuaque est ibi Maria: anno ætatis circiter 130: nam, ut dictum est Q. III in cap. I Exod., decem circiter annis senior erat Moyses, qui hoc eodem anno mortuus est, anno ætatis suæ 120; ut patet ex cap. XXXIV Deut., 7.

QUESTIO II. — QUA VIRGA MOYSES PETRAM PERCUSSE, ET QUOMODO AD AQUAS CONTRADICTIONIS PECCAVIT.

Israelitæ aquarum penuria laborantes, forte quod fontes aut putei, cum in Cades morarentur, desiccati essent, convenerunt adversum Moysen et Aaron,

7. 5. *Et versi in seditionem dixerunt: Utinam perissemus inter fratres nostros coram Domino.* Quod hæc murmuratio ac tentatio Dei, utieductio aquæ de petra, sit distincta ab illa de qua agitur Exod. XVII, monstratum est ibidem, Q. I.

7. 9: *Tulit igitur Moyses virgam quæ erat in conspectu Domini, scilicet reposita in tabernaculo.* An hæc fuerit virga Aaronis, an Moysis, incertum relinquitur in textu. A Lapide dicit: Cum constet virgam Aaronis repositam esse in tabernaculo, et de Moysis virga nesciatur quonam devenerit, hinc certius hic intelligemus virgam Aaronis, non Moysis. Idem sentit Lyranus.

Alii tamen interpretes communiter negant fuisse virgam Aaronis; quia cum esset floribus et fructibus onusta, non erat idonea ad percutiendum. Deinde virga illa non erat ad faciendum miracula, sed ad designationem sacerdotii.

Atque hæc est aperta opinio S. P. Aug., Q. 19 in Num., ubi dicit: *Ad hoc illam virgam, in qua tanta miracula fecerat, sumpsit, eaque petram percussit; atque inde solitæ virtutis est consecutus effectus.*

Hinc ad id quod dicitur nesciri quonam devenerit virga Moysis, respondendum est, nesciri quonam ea devenerit post mortem Moysis.

7. 12: *Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis.* Dubium est quale peccatum commiserint, propter quod hac pœna puniti fuerunt. Lyranus cum nonnullis aliis arbitratur Moysen et Aaronem dubitasse non de potentia Dei, quam satis sæpe erant multis miraculis experti, sed de effectu: dubitabant enim propter populi iniquitatem, an rupes percussa datura esset aquas, ideoque dixerunt 7. 10: *Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?* Abulensis putat eos peccasse quia non servaverunt mandatum Dei adæquate; dixerat enim Dominus 7. 8: *Loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas.* Debuerant ergo coram populo petram alloqui, Dei potentiam et benignitatem extollendo, et sic populum ad laudandum Deum excitare: hoc autem non fecerunt, sed populum aggressi sunt increpando, vocando rebelles et incredulos: nec etiam aliquid locuti sunt ad petram; ideoque peccaverunt.

Probabilius tamen videtur Moysen dubitasse de potentia Dei.

Prob. I. Ex textu 7. 10: *Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?* Ergo dubitavit, non de voluntate Dei, sed de rei possibilitate, quasi non posset aqua elici e petra.

Prob. II. Ex 7. 12, ubi Dominus dicit: *Quia non credidistis mihi*: ergo non videntur credidisse Dominum hoc posse. Item 7. 24 dicitur: *Aaron... non intrabit terram quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis.*

Prob. III. Ab auctoritate patrum. S. P. Aug., Q. 19 in Numer., dicit: *Ad petram, unde aqua profuxit, videtur de potentia Domini dubitasse.* Deinde in illa dicit Moyses ita dixisse illa verba, 7. 10: *Audite rebelles et increduli: num de petra hac poterimus vobis aquam ejicere?* ut si aqua non effluxisset, ipse potuisset dicere Hebræis: Numquid prædixi vobis quod propter rebellionem vestram non possit educi de petra? S. Chrysost. in psal. CV dicit: *Moyses dubitatione quadam sermonibus suis admixta percussit petram.* S. Isidorus in lib. Num., cap. XVIII: *Moyses, inquit, turbatus murmure populi, dubitanter petram virga percussit, quasi illud non posset Deus facere, ut aqua de petra fluere, quod jam ante fecerat, etc.*

Qui plura ex Aug. desiderat, videat supra dicta cap. XI, Q. 3, ubi agitur, non de voluntate Dei, sed de potentia ad satiandum carnibus tantam multitudinem: ibidem enim S. doctor ponit paritatem inter utrumque textum, et docet quod sicut Moyses ibidem non dubitavit de rei possibilitate, ita hic de eadem dubitavit.

Obj. I. Non poterat Moyses dubitare de potentia Dei, cum in Raphidim antea aquam e petra eiecisset, plura stupenda miracula fecisset, etc.; ergo non videtur hic dubitasse de potentia Dei, sed de voluntate, videlicet an vellet dare aquam populo incredulo, et toties rebeli, qui a tumultu cessare volebat.

R. 4. Nec etiam dubitare poterat de voluntate Dei,

cum toties ejus benignitatem et clementiam expertus fuisset. Quare

R. 2. Moysen turbatum ex atroci rebellionem Hebræorum, in illam infirmitatem lapsum esse, æque ac labi potuisset in diffidentiam de voluntate Dei: et sicuti putare poterat Deum non amplius velle succurrere populo propter summam ipsius impietatem, ita similiter ex animi perturbatione putare poterat Deum ob eandem rationem non posse succurrere.

Obj. II. Psal. CV dicitur: *Et vexatus est Moyses propter eos: quia exacerbaverunt spiritum ejus, et distinxit in labiis suis.* Ergo peccavit labiis, id est, non loquendo ad petram, quia dubitabat de voluntate Dei; et ideo etiam quia locutus non fuit, non sanctificavit, nec laudavit Dominum, prout Deus ipsi ejusque fratri exprobrat infra, cap. XXVII, 7. 14: *Offendistis me in deserto Sin in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas.* Idem dicitur Deut. XXXII, 51.

R. Neg. conseq. Quia omnia illa æque possunt intelligi de diffidentia circa potentiam Dei: sic debere intelligi probant supra dicta, item quia hic dicitur 7. 12: *Non credidistis mihi*, et 7. 24: *Aaron non intrabit terram... eo quod incredulus fuerit ori meo*: atqui Deus 7. 8 non dixerat: *Volo educere aquam de petra, sed: Illa dabit aquas*; nec ipsi diffidentes dixerunt: *Num Dominus volet aquam dare, sed: Num poterimus, etc.*; ergo non fuerunt increduli circa voluntatem Dei, sed circa potestatem, ideoque nec ad petram locuti sunt, nec Dominum sanctificaverunt.

Unde ad verba illa psalmi: *Et distinxit in labiis suis*, dicit Aug.: *Dubitanter petram virga percussit perturbatus populi murmuratione, non tenuit fiduciam qualem debuit.* S. Chrysost. illa verba exponit hoc modo: *Non citra omnem dubitationem locutus est, scilicet illa verba: Num de petra hac, etc.* Theodoretus dicit: *Distinxit in labiis suis, id est, dubiis verbis usus est.* Denique Aug. cont. Faustum, lib. XVI, cap. 17, clare dicit: *Sicut Moyses petram virga percussit, de Dei virtute dubitavit, ita ille populus, qui sub lege per Moysen data tenebatur, Christum ligno crucis affigens, eum virtutem Dei esse non credidit.*

Putant interim interpretes communiter, peccatum Moysis fuisse tantum veniale propter nimiam mentis perturbationem.

P. 1. Quænam via intelligatur per viam exploratorum, per quam, cap. XXI, 1, audierat rex Arad venisse Israelitas.

R. non intelligi viam illam, qua venerunt exploratores supra cap. XIII: nam illi missi sunt anno secundo ab exitu de Ægypto, nunc autem agebatur annus quadragesimus: non est igitur probabile (prout in sua sententia admittere debet Abulensis) regem Arad tot annis tenuisse memoria viam exploratorum: imo probabilius est exploratores ita occulte regionem peragrasse, ut a nemine agnoscerentur. Videtur ergo esse intelligenda aliqua via, quæ vocabatur isto nomine: *Via exploratorum.* Unde LXX retinuerunt dictionem hebraicam *Atharim*, quæ significat, explo-

ratrum, tanquam nomen proprium istius vie, ita transferentes: *Venit Israel per viam Atharim.*

P. 2. quales fuerint igniti serpentes, quos cit. cap. y. 6, in populum, ob tedium itineris et nauseam mannae murmurantem, immisit Deus.

R. non fuisse proprie ignitos, seu ignem spirantes, ut quidam opinati sunt, ait Tirinus; sed vocantur igniti, quia morsu, vel afflatu suo tantum aestum inducebant, ut adurere viderentur.

CAP. XXII, XXIII, XXIV.

Balaam, rex Moab, vocat Balaam hariolum, ut maledicat Israelitis, quem angelus, asina loquente, severe reprehendit: Deo autem verba ejus dirigente, benedicit Hebraeis; et pulcherrimum de Christo profert vaticinium.

QUESTIO PRIMA. — UTRUM BALAAM FUERIT PROPHETA DEI, AN DIABOLI.

Expugnatis per Israelitas feliciter Amorrhæis, cum Moabitæ tanquam vicini etiam sibi metuerent, Balac rex Moabitarum, inito cum suis consilio, sollicitat Madianitas terræ suæ vicinos, ut junctis viribus sese opponant Israelitis adventantibus: nec hoc satis videbatur, sed insuper

y. 5: *Misit ergo nuntios ad Balaam, filium Beor hariolum.* Hariolus autem proprie significat illicitis modis divinantem: dicuntur enim harioli, ait Isidorus, lib. VIII Ethymolog., cap. 9, qui circa aras idolorum nefarias preces emittunt, et funesta sacrificia offerunt eis, quibus celebratis, dæmonum responsa accipiunt.

Pro voce hariolum in hebraico habetur *Pethor*; unde LXX, Pagninus, Oleaster, Vatablus, et alii, retinent vocem hebraicam, quasi nomen proprium loci, ut nempe significent eum in urbe Pethora habitasse, quæ ad Euphratem sita est; unde chaldæus habet: *In Pethor Syriae, quæ est circa Euphratem*: id est, *Mesopotamia Syriae*, prout etiam noster interpretes vertit Deut. XXII.

Quia tamen idem nomen appellative significat hariolum, conjectorem et somniorum interpretem, et constabat ex progressu historiae ipsum Balaam talem esse, maluit interpretes latinus appellative potius, quam proprie illud nomen usurpare. Sed quæstio manet qualis hariolus, seu divinator fuerit, an propheta Dei, an diaboli. Eugubinus, Cajetanus, Tirinus, Abulensis et alii existimant ipsum fuisse prophetam Dei, uti dicuntur fuisse Sibyllæ, et Mercurius Trismegistus apud Ægyptios, qui quamvis pleraque vera cecinerint, putantur tamen idololatræ fuisse. Quæ opinio quamvis non videatur omnino improbabilis, tamen sententiâ opposita apparet verisimilior. Unde

R. et dico: Multo probabilius est quod Balaam fuerit verus ariolus, qui dæmonis auxilio se tanquam prophetam venditabat. Ita censent Marius, Menochius, A Lapide et alii.

Prob. I. Quia juxta nostram Vulgatam vocatur hari-

lus, quæ vox magum significat, sive eum, qui dæmoniis alloquia captat: soletque vox illa in Scripturis in malum accipi.

Prob. II. Quia Balaam quæsivit augurium, ut patet ex cap. XXIV, 1, et ad illud captandum septem aras extruxit, et ad excelsa Baal ductus fuit, tanquam illum coleret, et cui sacrificia offerret.

Præterea ipse voluit maledicere Israeli, et ad hoc captavit hæc auguria, et vaticinia diaboli; sed Deus loco diaboli ipsi occurrit, eumque invitum benedicere Israeli coegit: ex quo patet quod tanquam magus a dæmone edoceri soleret.

Prob. III. Quia Josue XIII vocatur hebraice divinator. Unde Origenes, Hom. 13 in Numer., vocat eum *Famosissimum in arte magica, et carminibus noxiis præpotentem.* Theod., q. 40 in Numer., dicit: *Ille quidem non verum Deum interrogabat: respondit ei tamen Deus, non is qui rogatus fuerat, sed quem ignorabat.* Similiter eum fuisse augurem tradunt S. Cyrillus, lib. VI de Adorat.; Ambros., lib. VI, epist. 37; Nyssenensis in fine lib. de vita Moysis; Procopius, Rabanus, et alii vetustiores.

Prob. IV. Quia rex Balac illum vocari jussit, ut Israelitas malediceret, quia, ut dicitur y. 6, noverat rex quod omnis ille esset maledictus, in quem Balaam maledicta sua evomebat; adeoque debebat esse homo similibus assuetus, et ut talis notus: atqui nullus verus propheta potuit alicui maledicere, ita ut esset maledictus, et hoc quidem ad libitum petentis; ergo, etc. Nam licet veri prophetæ aliquando mala futura prædixerint, et hoc ad correctionem populi; nunquam tamen suis verbis causa fuerunt mali istius futuri.

Prob. V. Ex S. P. Aug., Q. 48 in Numer., dicente: *Nihil hic sane mirabilius videtur, quam quod loquente asina, territus non est Balaam; sed insuper ei, velut talibus monstris assuetus, perseveranter respondit:* atqui veri prophetæ talibus monstris non sunt assueti; ergo. Item ibidem ita proseguitur S. P.: *Deinde ita permissus est dicere, ut jam per ipsum prophetia clarissima proferretur: nam omnino permissus non est dicere quod volebat, sed quod virtute spiritus cogebatur.* Atqui veri prophetæ nunquam volebant aliter dicere quam Deus inspirabat, nec ad aliter dicendum aras idolis extruebant; ergo.

Similiter auctor serm. 105 de Tempore inter opera S. Aug. dicit: *Hic Balaam famosissimus erat in arte magica, et in carminibus noxiis præpotens.*

Obj. I. Solebat Balaam consulere Deum verum, nam y. 8 dicit nuntiis: *Manete hic nocte, et respondebo quidquid mihi dixerit Dominus.* In hebraico autem habetur nomen illud Dei gloriosum tetragrammaton JEROVA; ergo erat verus propheta.

R. Neg. ant. Nam per Dominum intelligebat suum Baal seu dæmonem: unde auctor serm. 105 de Tempore dicit: *Balaam divinatulis* (id est, muneribus in pretium divinationis) *acceptis, cum solerent dæmones ad se venire, fugatis quidem, vidit adesse Dominum.*

Certum est autem quod Balaam non nominaverit

nomen JEROVA, nam illud nunquam audiverat; sed fuit usus alio nomine, quo Moabitæ solebant appellare Deum, qui non erat Deus verus, sed Baal, sive dæmon. Moyses vero, quia non moabitice, sed hebraice scribebat, pro eo substituit nomen Dei veri Hebræorum JEROVA; sicut in tota Genesi exprimit illud nomen in colloquiis patriarcharum cum Deo; quamvis illud nomen ignoraverint: nam Moysi primum revelatum fuit Exod., VI, 3.

Dicit etiam potest quod Moyses eventum istius actionis Balaam spectaverit, non intentionem ejus; quia Deus pro dæmone ipsi occurrit.

Inst. I. Nisi verum Deum animo sincero coluisset, et consulisset, non fuisset ita paratus ipsi in omnibus obediens sicut legitur y. 15, 18, 24 et 28.

R. ipsum quidem primo aliquam laudabilem obedientiam præ se tulisse, sed non fuisse nisi larvatam et inconstantem: nam mox cum nobiliores legati venirent, iterum Dominum consulit ut posset ire cum ipsis. Hinc S. P. Aug., Q. supra cit., ait: *Jam enim constans esse debuit, semel audito quod ei dixerat Dominus: Non ibis cum eis... sed ibi se victum cupiditate monstravit, ubi loqui sibi Dominum de hac re iterum voluit, de qua ejus jam cognoverat voluntatem.*

Inst. II. Deus permisit ipsum ire cum nuntiis, ut dicitur y. 20: ergo hoc faciendo obedit Deo.

R. cum S. Aug. ibidem: *Dominus videns ejus cupiditatem captam devictamque muneribus, permisit eum ire, ut per jumentum, quo vehebatur, ejus avaritiam coerceret, hoc ipso confundens illam dementiam, quod prohibitionem Domini per angelum factam asina transgredi non auderet, quam ille cupiditate transgredi conaretur, quamvis eandem cupiditatem timore supprimeret.* Permisit igitur Deus Balaam abire cum nuntiis, ut ejus durities et cæcitas argueretur per asinam, quæ y. 27 videns angelum stantem in angusto loco, per quem Balaam transire volebat, ulterius pergere noluit, sed sub pedibus sedentis concidit, atque ad Balaam locuta est, ut dicitur y. 28.

Deinde cum nuntiis permissus est ire, ut jam per ipsum prophetia clarissima proferretur; nam omnino permissus non est dicere quod volebat, sed quod virtute spiritus cogebatur, ait Aug. ibidem. Permisit ergo rursus Deus Balaam abire, ut non alia loqueretur, quam illa quæ a Deo audiret: idque ad hoc ut per ipsum celebraret se et populum suum Israel, utque Balac per eum, quasi proprio gladio jugularetur. Voluerat enim Balac per Balaam maledici et diris devoveri Israel, ut liquet ex y. 6: jam Deus hoc in caput ejus retorquet, dum facit Balaam vocatum et paratum ad maledicendum, benedicere Israeli, ut sibi persuadeat Balac, certissime eum a Deo esse benedictum.

Inst. III. Si non fuisset solitus cum vero Deo conversari, non occurrisset ei Deus, quoties eum consulere voluit.

R. Neg. assumpt. cum auctore serm. 105, de Temp.: *Venit enim ipse Dominus ad Balaam, non quod dignus esset ad quem venisset Deus; sed ut fugarentur illi, qui ad maledicendum et malefaciendum ad-*

esse concueverant. Eodem modo IV Reg. I, 3, cum Ochozias rex Israel misisset nuntios ad consulendum Beelzebub deum Accaron, angelus a Deo missus præcepit Elia, ut nuntiis illis futuram regis mortem prædiceret.

Inst. IV. Rex Balac, y. 6, dicit illi: *Novi enim quod benedictus sit, cui benedixeris*: atqui magi non possunt ita benedicere, cum semper cogantur malefacere; ergo.

R. 1. cum auctore serm. cit.: *Ego non credo, quia sciret, quod quibus benedixerit, benedicti sint: sed videtur mihi adulandi gratia hæc dicere, ut artem ejus extollens, promptiorem reddat ad facinus.*

R. 2. per benedicere intelligendum esse, in gratiam alterius alteri malefacere, ut, v. g., hostem profligare, etc.

Obj. II. cum Tirino: Balaam vocat Deum verum, Deum suum; dicit enim y. 18: *Non potero immutare verbum Domini Dei mei.* Idem repetit cap. XXIV, 15: ergo, etc.

R. 1. ipsum per Deum suum intellexisse dæmonem, præsertim cap. XXIV: nam ibi, ut dicit præcit. auctor serm. 105: *Ædificat aras, et victimas imponit dæmonis, et apparatus magico posuit divina consulta.* Deinde etiam dato quod hoc y. 18 per Deum suum intellexerit Deum verum.

R. 2. inde tantum sequi quod tunc verum Deum cognoverit, ipsamque consuluerit; non vero ante vel post: nam mox cap. XXIII ad solitas suas artes magicas ædificando septem aras, etc., revertitur.

Negari ergo non potest quin a vero Deo prophetias illas quæ cap. XXIII et XXIV referuntur, acceperit, fueritque modico illo tempore verus propheta: sed inde non sequitur quod talis fuerit ante vel post: Dominus enim etiam hominibus malis, et per homines malos sæpe loquitur. Unde S. P. Aug. lib. II ad Simplic., Q. 1, dicit: *Balaam reprobus apparet, et tamen prophetiam habebat.*

Videtur S. Hieron. sentire quod fuerit verus propheta; sed hoc refert tanquam traditionem Hebræorum, quæ communiter non sunt nisi fabulæ.

P. quis fuerit iste Balaam?

Tradunt Hebræi quod Balaam fuerit ille Eliu amicus Job, ut testatur S. Hieron. in tradit. hebraicis in Genesim. *Ex genere, inquit, Bus est Balaam ille divinus, ut Hebræi tradunt, qui in libro Job dicitur Eliu, Attamen quod Balaam non fuerit iste Eliu,*

Prob. Quia iste Eliu a Scriptura in nullo corripitur, nisi quod judicaverit Job esse reum peccati: Balaam corripitur in multis, ut patet ex supra dictis, et ex Epist. 2 S. Petri, cap. II: *Secuti viam Balaam ex Borsor, qui mercedem iniquitatis amavit.* Eliu fuit vir vitæ sanctæ, ut patet ex ejus discursu, Balaam vero perversæ, ut patebit ex Q. sequenti.

QUESTIO II. — QUÆDAM RESOLVUNTUR DE BENEDICTIONE ET PROPHETIA BALAAM: ITEM DE EXCEGATIONE MENTIS ET PRAVO CONSILIO EJUS.

Cap. XXI., 7: *Assumptaque parabola sua dixit,*